

Amb bones paraules

Benzineres i benzineries

Gabriel Bibiloni gabriel@bibiloni.cat

Els diccionaris catalans consideren més o menys sinònimes les paraules *benzina* i *gasolina*.

Amb alguns matisos i amb una certa preferència per *gasolina*, que crec que s'hauria de revisar. El llenguatge popular català de pertot arreu diu *benzina* de sempre, és a dir, d'ençà que el producte existeix (s. XIX). *Gasolina* és una paraula encunyada en anglès, d'on l'agafaren l'espanyol i el portuguès. Tanmateix, el terme universal en les llengües europees és *benzina*. Concretament, *Benzin* (alemany), *benzina* (italià), *benzina* (romanes), *benzine* (neerlandès), *bensin* (danès, suec i noruec), *benzyna* (polonès), *benzín* (txec),

benzino (esperanto), etc.; també en espanyol hi ha *bencina*, mot emprat a una part del domini hispànic i més usual a Espanya temps enrere, fet que condicionà el nostre ús. És curiós que –segons diu Coromines– el mot *benzina* existeix gràcies a una paraula catalana d'origen àrab (*benjui*), que hauria passat a altres llengües, i també al llatí modern en forma de *benzoe*, paraula que va servir per a formar el neologisme *benzina*.

Del lloc on venen benzina la majoria de la gent en diu *gasolina* –no cal pensar molt per a saber per què–, i alguns, un pèl més atents a la genuïtat, *benzi-*

nera. El diari *dBalears*, d'ençà del primer dia, usa la paraula *benzineria* per a referir-se a aquests establiments, una proposta que fa bastants anys ja defensava Jaume Corbera i no sé si algú més. És un mot que encara no ha estat introduït a cap diccionari, que jo sàpiga. Lamentablement, perquè és una paraula perfecta, i el criteri del nostre diari, digne de ser seguit pels altres mitjans de comunicació.

El sufix *-eria*, entre altres valors molt diversos, serveix per a formar paraules referides a recipients que contenen un determinat objecte. La llista pot ser llarguíssima: *fruiteria*, *bombonera*, *carago-*

lera, *carbonera*, *formatgera*, *gelera*, *guantera*, *lletera*, *ossera*, *panera*, *paperera*, *peixera*, *sabonera*, *sucreta*, *tabaquera*, *tetera*, etc. No conec cap paraula d'aquestes que designi un establiment on venen el producte en qüestió. Per a això la llengua té

el sufix *-eria*: *armeria*, *carboneria*, *cereria*, *cerveseria*, *corderia*, *esparteria*, *formatgeria*, *fruiteria*, *gelateria*, *hamburgueseria*, *joieria*, *llibreria*, *olleria*, *papereria*, *perfumeria*, *pizzeria*, *rellotgeria*, *sabateria*, *sucreta*, *vidrieria*, *xocolateria*, *xurreria*, etc. Aquestes paraules també solen estar relacionades amb el nom de la persona que atén el negoci, cosa que es

veu clarament en els casos de *barberia*, *carnisseria* o *floristeria*, però això no invalida el nostre enfocament. Tampoc no l'invalida el fet que tinguem l'adjectiu acabat en *-er -era*, que trobam en sintagmes del tipus *companyia petrolera* o *indústria lletera*.

Creo que fariem tots santament si entre *benzineria* i *benzineria* establíssim la mateixa diferència que hi ha entre *lletera* i *lletera*, entre *fruiteria* i *fruiteria* o entre *paperera* i *paperera*. Una distinció que, fins i tot, podríem estendre a altres parelles, com *tabaquera* i *tabaquera*; aquest darrer, una bona opció a considerar per a substituir el castellanisme estanc.

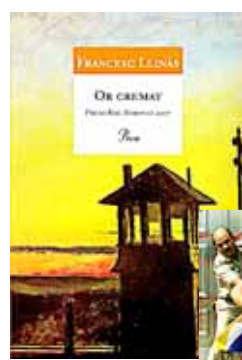

PARADA DE LLIBRES

Francesc Llinàs és un mallorquí que des de fa moltíssims anys viu instal·lat a Barcelona, on exerceix de professor de química. A part de la faceta científica, però, Llinàs també és escriptor. Recentment ha publicat un breu però intens recull de contes, titulat *Or cremat*, que ha estat editat per Proa. Segons l'editor, és un volum amb elements del realisme màgic més pur, hereu del *Pedro Páramo* de Juan Rulfo. Escrit en una prosa treballadíssima i molt viva, i ambientats en una Mallorca amb un escorç oníric feliç, els contes de Llinàs construeixen un tapís d'històries en què la memòria i la imaginació, la ficció i la consciència, es barregen quasi inextricablement.

No cal ser cap expert en Història per entendre que el procés judici-

al que Israel va emprendre l'any 1961 contra Adolf Eichmann, el buròcrata nazi que fou un dels màxims responsables de l'Holocaust, és un dels fets cabdals del nostre passat més recent. Pel que va significar de passar comptes amb la Història, però també pel que va revelar sobre la pròpia condició humana. Com demostren Rony Brauman i Eyal Sivan a *Elogi de la desobediència*, seguint les reflexions de Hannah Arendt, la manera com un home qualsevol es torna un còmplice actiu de la mort sistemàtica de milions de persones és posant al damunt de tot els valors de l'obediència i de la feina ben feta. Aquest breu i feridor assaig, traduït al català per Yael Langella i Arnau Pons i publicat per Leonard Muntaner editor, proposa –tal com anuncia la contraportada– “una reflexió sobre la submissió a l'autoritat com a instrument de barbàrie, sobre els usos polítics de la memòria, sobre el tractament de

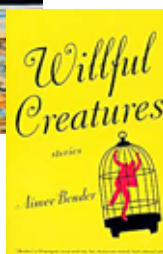
d'Europa durant el nazisme, i sobre la responsabilitat dels consells jueus en aquells anys”.

Actualment, és possible que no hi hagi cap territori en tot el món que desperti uns senti-

la imatge amb relació a la destrucció dels jueus

ments tan exaltats i tan contraposats alhora com el continent africà: amb les seves bel·leses infinites i extraordinàries, però també –sobretot– amb els seus desastres civils inacabables fins a les grans fams que tot s'ho emporten, passant per les malalties més terribles –la SIDA– i uns règims polítics que massa sovint són governats per tirans, dèspotes i assassins, que amb les seves malvestats i corrupteles es dediquen a enfonsar la seva gent en les misèries i mortaldats més absolutes. A pesar de tot el que creiem saber de l'Àfrica, però, el continent és

massa extens i complex, té una història massa llarga, com perquè el puguem entendre a base de llegir breus notícies als diaris o de veure quatre imatges als informatius de la tele. Per conèixer

l'Àfrica, cal llegir obres en profunditat que hagin estat escrites per gent que coneix el tema de primera mà. Com és el cas d'*Ubuntu*. *Estimada terra africana* (Ed. Proa), del periodista Nicolás Valle. El llibre és un conjunt de viatges i reportatges sobre la història contemporània del continent negre –de Libèria fins a Angola i del Sudan a Ruanda–, escrits sota el patronatge explícit del gran Ryszard Kapuscinsky. Un llibre dur i emocionant. I utilíssim.

Aimee Bender és una autora molt desconeguda al nostre país, però ara, amb l'aparició del recull de relats *Criatures obstinades* (Club Editor), segurament deixarà de ser-ho. Nord-americana de Los Angeles, la literatura de Bender és tan sorprenent i imaginativa que a moments fronterera amb la inversemblança. Escrits amb prosa pulcríssima, els seus contes fan gala d'un sentit de l'humor insòlit i d'un devesall de creativitat inextinguible.